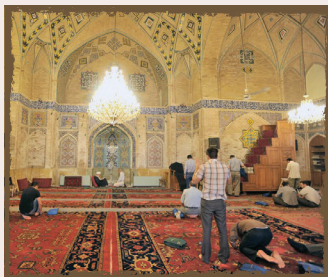

میراث ماندگار امیرکبیر

نام مسجد: شیخ عبدالحسین تهرانی
معمار: معمارباشی
بانی: میرزا تقی خان امیرکبیر
سال ساخت: ۱۲۳۲ ■ محله: بازار

رسمی بندی ظریف به نیم شمس های هشت ترک ختم می شود. پوشش مقرنس ها و شمشه، رنگ روغن کرم است. طاق ورودی نوک تیز و حاشیه فوقانی آن شامل طرح های اسلیمی و ترنج روی کاشی و معرق لاجوردی است که در طرفین آن «پار حمن» و «پار حیم» به خط ثلث نوشته شده است. پس از ورودی مسجد، منبت هشتی مسجد جای گرفته است که در جنوب آن دری مشبک و فلزی به صحن مسجد باز می شود. صحن مسجد به طور تقریبی مربع شکل و حوض کوچک مستطیل شکلی در ضلع جنوبی ایوان مرتفعی بادو مناره روی بام خودنمایی می کند.

در ضلع شرقی و غربی صحن، چهار طاقی قرار گرفته که مزین به کاشی معرق هندسی است و ترکیب رنگ هر یک متفاوت از دیگری است. در شرق، این طاق ها با همان عمق به درهای شبستان شرقی می رسند و صورت رواق این شبستان را به خود گرفته اند.

مسجدی با طاق های رومی

نام مسجد: معمارباشی
معمار: حاج ابوالحسن معمارباشی

بانی: حاج ابوالحسن اصفهانی ملقب به صنیع الملک ■ سال ساخت: ۱۲۶۵ ■ محله: امامزاده یحیی ۴

که وقف نامه مختصر مسجد و مدرسه روی آن نوشته شده است. بخشی از نمای خارجی سیمان و بخش دیگر آجرچینی سنتی است. صحن مسجد و مدرسه ابوالحسن معمارباشی مستطیل شکل است. در سه ضلع شمالی غربی و شرقی صحن، حجره هایی در دو طبقه ساخته شده اند که امروزه از آنها به عنوان حجره طلاب علوم دینی استفاده می شود. وقتی وارد شبستان می شویم دیوارها و سقف طاقی شکل شبستان را می بینیم که با استفاده از آجر سنتی تزیین شده و سقف شبستان شامل ۳۰ طاق گنبدی است. ویژگی منحصر به فرد این مسجد، داشتن ۲ محراب است که به فاصله ۱۵ متر از یکدیگر قرار دارند و این موضوع مسجد معمارباشی را خاص تر کرده است. حدادی می گوید: «این محراب ها از نوع رومی همراه با تزیین آجری است.»

معمارباشی دربار قاجار حدود ۱۴۰ سال قبل مسجد و مدرسه ای در محدوده تهران قدیم بنا کرد که هنوز معماری فاخر و چشم نواز آن پابرجاست. حاج ابوالحسن اصفهانی که در دوره قاجار منصب معمارباشی و لقب صنیع الملک را داشت، بانی مسجد و مدرسه است. نصرالله حدادی، تهران شناس، درباره معمار و ویژگی های معماری این مسجد می گوید: «این مسجد و مدرسه (صنیه) دو ورودی اصلی و فرعی، صحن میانی مستطیل شکل، یک شبستان و ۲۶ حجره دور تادور صحن در دو طبقه ساختمان دارد. ورودی اصلی مسجد و مدرسه از کوچه امامزاده یحیی و در فضایی طاقی شکل جای گرفته و این طاق به شکل رومی است و سردر ورودی با کاشی خشتی زمینه فیروزه ای و نقوش اسلیمی تزیین شده است. بالای فضای طاقی شکل هم لوحی سنگی نصب شده

شاهکار استاد لرزاده

نام مسجد: سجاده (ع)
معمار: حسین لرزاده

بانی: کاظم گیتی ■ محله: جمهوری ■ سال ساخت: ۱۳۲۶

ویژگی این گنبدخانه می گوید: «سقف گنبدخانه با هفت طاسه معلق که با زمینه لاجوردی طراحی و اجرا شده اند نگاه هر بازدیدکننده ای را خیره می کند. در گذشته با کمی دقت می شد نام های «الله» و «محمد» و «علی» و «فاطمه» و «حسن» و «حسین» را در هر کدام از طاسه ها دید. طاسه های زیبای گنبد از هر سو با چهار طاق نمای کاشی کاری محاصره شده و ترکیبی شگفت آور از تلفیق کاشی و رنگ های فیروزه ای و لاجوردی به وجود آورده اند. گنبد مسجد سجاده (ع) هر اندازه که از داخل شبستان مسجد زیباست، به همان اندازه نیز از بیرون مسجد جلوه ای متفاوت دارد. سازندگان مسجد این گنبد را از جنس چوب ساخته و روی آن را با ورق فلزی طلائی رنگ پوشانده اند.

حدود ۸ دهه از عمر بنای مسجد سجاده (ع) در حوالی خیابان جمهوری می گذرد؛ مسجدی که به شیوه معماری اسلامی و با تزیین خاص به دست یکی از مشهورترین معماران مساجد یعنی استاد حسین لرزاده طراحی و ساخته شد. اگرچه ساختمان مسجد چند بار مرمت و بازسازی شده اما معماری بنای اصلی آن همان است که به دست استاد لرزاده طراحی شده بود. مسجد دو ورودی زنانه و مردانه در ضلع شرقی و غربی دارد که سردر طاقی شکل ورودی مردانه در ضلع شرقی با هنر دست محمد گودرزبان کاشی کاری شده است؛ کاشی کاری هایی با زمینه لاجوردی و مزین به طرح های گل و پته در سه ردیف که جلوه ای خاص به نمای مسجد بخشیده اند. صحن مسجد سجاده مستطیل شکل است و مساحتی حدود ۲۰۰ مترمربع دارد. استاد لرزاده شبستان را در ضلع جنوبی صحن ساخته و در ضلع شرقی و غربی نیز طاق هایی سنگی با ستون هایی حجاری شده بین هر دو طاق تعبیه کرده است. او برای دسترسی به شبستان سه ورودی چوبی قرار داده و آنها را با کتیبه هایی منقش به سوره نور تزیین کرده است. اما اوج شاهکار معماری حسین لرزاده را با نگاهی به گنبدخانه مسجد می توان درک کرد. علیرضا زمانی، تهران پژوه درباره

صحن مشجر و مقرنس کاری های دل انگیز

نام مسجد: مجدالدوله
سازندگان: حاج محمد رنجبر، ابوالقاسم و حسین کاشیچی

بانی: مهدی قلی خان مجدالدوله ■ سال ساخت: ۱۳۷۱ ■ محله: خیابان امام خمینی (ره)

قدمتش به دوره پهلوی می رسد بانی نام آشنایی دارد؛ محمدباقر لولاگر که همان سازنده و معمار کوچه لولاگر مشهور است. علیرضا زمانی، تهران پژوه درباره معماری این مسجد می گوید: «مسجد و مدرسه مجدالدوله با صحن مستطیل شکل شمالی - جنوبی با شیوه چهار ایوانی ساخته شده است. در طرفین گنبدخانه ۲ شبستان با ۱۲ ستون زیبا قرار داشته که یکی به در شرقی و دیگری به در غربی ایوان جنوبی متصل بوده است. ایوان جنوبی، مقرنس کاری بسیار زیبایی داشته و اطراف ایوان به صورت طاق بوده است.»

مسجد مجدالدوله از جمله بناهای قدیمی به جامانده از دوره قاجار است که به مسجد و مدرسه مجد نیز معروف است. طبق کتیبه موجود در ضلع غربی آن، مسجد در سال ۱۳۷۱ شمسی توسط مهدی قلی خان مجدالدوله، داماد ناصرالدین شاه، ساخته شده است. ساخت بنا نزدیک به ۱۰ سال طول کشیده است. برای وارد شدن به مسجد باید از یک هشتی نسبتاً بزرگ و مرتفع بگذرید و از آنجا وارد صحن مسجد شوید. صحن مسجد مشجر و هنوز هم با درختان سرسبزش باصفاست. شبستان شمالی که